

Kehysehdotus 2023–2026

28.30.10 Tilastokeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

1 000 €	2023	2024	2025	2026
Edellinen kehyspäättös (2022–2025, 12.5.2021)	51 437	49 704	49 644	49 644
Kehys	49 704	49 644	49 644	49 644
Kehyksen ulkopuoliset	0	0	0	0
Eduskunnan tekemät pysyvät muutokset:				
Muut hallituksen sopimukset, päätökset ja sitovat kannanotot:				
- Palkkausten tarkistukset				
Automaattiset tekijät:				
Tekniset siirrot ja rakennekorjaukset:				
Hinta- ja kustannustasotarkistukset:				
Kehittämisehdotukset:				
Peruslaskelma yhteensä	49 704	49 644	49 644	49 644
Kehys	51 437	49 704	49 644	49 644
Kehyksen ulkopuoliset	0	0	0	0
Kehittämisehdotukset:				
- Rakennusten arvostaminen, kustannusten nousun kompensointi	40	40	40	40
- Säädöspohjaisen tilastotuotannon pysyvä lisääntyminen ja uudet vaatimukset	1 861	1 648	1 637	1 471
- Liikenteen ja työkalu- ja koneiden päästölaskenta	438	166	166	166
- tilastotuotannon kansalliset lisätarpeet	645	565	495	425
- Päästö- ja energiatilastojen tuotantojärjestelmä uudistus	2 000	600	0	0
- Kansantalouden tilinpidon ja maksutaseen tietojärjestelmä uudistus	0	500	2 500	2 500
- Tilastotuotannon teknologia-alustan uudistaminen	700	1 000	800	500
- Yritys- ja suhdannetilastojen järjestelmä uudistus	700	1 300	1 500	1 000
- Sote- ja maakunta-uudistus tilastoinnissa	2 250	1 585	1 470	1 300
- Tutkijapalveluiden maksullisen toiminnan hintatuki	700	700	700	700
Kehysehdotus yhteensä	59 038	57 748	58 952	57 746
Kehys				
Kehyksen ulkopuoliset	0	0	0	0

Perustelumuistio

Toimialan tilastotoimi, taloudellinen tutkimus ja rekisterihallinto yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita tukevat tavoitteet ovat

- Tilastot, tietoaaineistot, tutkimukset ja palvelut ovat luotettavia ja relevantteja
- Tutkimustoiminta tukee päätöksentekoa, joka vastaa Suomen kansantalouden tärkeimpiin haasteisiin
- Kansalaisten ja yritysten asiointi julkishallinnon kanssa on entistä sujuvampaa ja asiakaslähtoisempää
- Digitaaliset palvelut lisäävät tietojen hyödyntämistä ja tehostavat julkishallinnon toimintaa
- Luottamus ja oikeusturva vahvistuvat yhteiskunnassa

Tilastokeskuksen kannalta erityisen relevantti on ensimmäinen tavoite: tilastot, tietoaaineistot, tutkimukset ja palvelut ovat luotettavia ja relevantteja. Kuitenkin lisääntyvät säädösperusteiset tilastovaatimukset ja tietojärjestelmien vanheneminen lisäävät tarvetta kehittää toimintaa tavalla, johon nykyinen kehys ei riitä.

Yrityksiä ja henkilöitä koskevat asetuskokonaisuudet astuivat voimaan 2021. Ympäristö-, energia- ja päästötaloustutkimusta koskeva asetuskokonaisuus on myös laajentunut niin, että tarvitaan merkittäviä muutoksia sekä tietojärjestelmiin että tilastojen sisältöön. Tilastokeskuksen kehityksen kiristymisen erilaisten tuottavuusleikkausten vuoksi on johtanut siihen, ettei tietojärjestelmiä ole pystytty kehittämään tarvittavaa tahtia. Mahdollisuuksia kehysten uudelleenkohdentamiseen tarpeellisten hankkeiden toteuttamiseen ei ole.

Esitettyjen kehittämishankkeiden yhteinen tavoite on varmistaa EU-säädökset ja muut kansainväliset vaatimukset täyttävä tilastotuotanto, joka on kattava myös kansalliset asiakastarpeet. Tilastotuotannon luotettavuus ja relevanssi ovat ensisijaisia tavoitteita Tilastokeskuksen tuotannossa. Samalla mahdollistetaan laadukkaat ja yhteiskunnallisesti ajankohtaiset aineistot tutkimuskäyttöön.

Rakennusten arvostaminen, kustannusten nousun kompensointi

Rakennusten arvostamishankkeeseen tarvitaan lisärahoitusta hintojen nousun vuoksi 40 000 euroa vuodessa.

	1 000 €	2023	2024	2025	2026
Rakennusten arvostaminen		40	40	40	40

Tilastokeskukselle myönnettiin valtuus tehdä rakennusten arvostamishankkeeseen liittyviä sopimuksia ja muita sitoumuksia siten, että niistä saa aiheutua valtiolle menoja vuosina 2018–2023 enintään 5 600 000 euroa (täydentävä talousarvioesitys HE 176/2017 vp 16.11.2017). Esityksen selvitysosana mukaan Tilastokeskuksen on uusittava hanketta varten rakennusluokitusjärjestelmä ja hankittava tarvitsemansa tiedot ulkopuoliselta asiantuntijalta maksullisen tietojen toimituksen. Rahoitus kattaa Tilastokeskuksen ja toimittajan välisessä sopimuksessa määritellyt kustannukset sisältäen palkkion tietojen julkaisemisesta. Valtion menot ovat vuositasolla 1,285 miljoonaa vuonna 2018 ja 0,595 vuonna 2019. Tämän jälkeen meno on 0,93 miljoonaa euroa vuodessa.

Lisäksi kehykseen oli lisätty vuosittain 40 000 euroa vastaamaan tarvittavaa työpanosta. Summa 970 000 euroa on jäänyt kehyspohjaan myös vuoden 2023 jälkeen.

Säädöspohjaisen tilastotuotannon pysyvä lisääntyminen ja uudet vaatimukset

EU-säädöksiin tai kansainvälisiin sopimuksiin perustuva tilastotuotanto on laajentunut vuodesta 2021 alkaen. Rahoitusta haetaan laajennuksiin, joihin aiemmin ei ole saatu kehysrahoitusta. Säädösten voimaantulon myötä saatavissa oleva EU:n yhteisrahoitus kyseisiin tehtäviin loppuu. Alkuvuosina osa rahoitustarpeesta kohdistuu kehittämiseen ja tuotannon aloittamiseen tarvittavaan työhön, mutta jäljelle jää pysyvä lisäystarve.

Ilman rahoitusta kehittäminen hidastuu entistä enemmän. Tavoiteltuun julkistusten virheettömyyteen ei päästä kiireen vuoksi ja todennäköisesti tuotantoa joudutaan supistamaan. Harkittavaksi tulee myös säädöksiin perustuvan tilastotuotannon supistaminen.

Tilastointikokonaisuuksien rahoitustarve, 1 000 e

1 000 €	2023	2024	2025	2026
EBS, yritystilastot	371	441	511	441
IESS, sosiaalitulastot	420	210	105	481
Energiatulastot	166	187	187	187
Julkisen talouden tilastot	175	140	140	140
Toimialaluokitusuudistus	455	434	455	0
Muut	274	236	240	222
Yhteensä	1 861	1 648	1 637	1 471

Muutostarpeita:

- EBS
 - o yritysdemografia kohdejoukon laajennukset työnantajayritysrhyhmässä, neljännesvuosittainen yritysdemografia
 - o GVC (Global Value Chains), joka kolmas vuosi tehtävän tilaston EU-rahoitus päättyy, tilastointi perustuu suoraan tiedonkeruuseen
 - o STS (Short Term Statistics), tukku- ja autokaupan liikevaihtosarjojen tuotannon aloittaminen, palveluiden volyymindeksi tuotanto, liikevaihtokuvaajien nopeutettu tuotanto, palvelujen tuottajahintaindeksin (PHTI) toimialakattavuuden laajentaminen. (pysyvään tuotantoon EU-rahoituksella tehtyjen kehittämisvaiheiden jälkeen)
 - o SBS (Structural Business Statistics) Toimialakattavuuden lisäys, yrityspopulaation laajennus, nuoret kasvuyritykset uutena tilastointikohteena lisäksi ennakkotietoja myös henkilöstön suuruusluokittain
 - o PRDOCOM- hyödyketilastoinnin laajennukset
 - o Palveluiden ulkomaankauppa, tilastoinnin laajentaminen, esim. MoS (Mode of Supply)
 - o Yritysrekisterin laajennukset: EU-tasoisien konsernirekisterin parantaminen, mikrotietojen vaihto, uuden tilastoyksikön lisääminen (KAU, Kind-of-activity, toimialayksikkö)

- IESS
 - o EU-SILC (Statistics on income and living conditions): tutkimuksen modularisointi, otosasetelman muuttaminen, uudet moduulit
 - o EU-LFS (Labour Force Survey): tutkimuksen modularisointi, otosasetelman muuttaminen, uudet moduulit
 - o AES (Adult Education Survey), tutkimuksen modularisointi, otosasetelman muuttaminen, uudet moduulit, otoskoon kasvattaminen lisää tiedonkeruun kuluja (suora tiedonkeruu vuonna 2022)
 - o Väestö- ja asuntolaskennan kv. tietotoimitukset: Ns. Census hub palvelun taulukot ml. tietosuoja ja laaturaportoinnin. Lisäksi uutena ruututietojen toimitus ja niiden tietosuojan toteuttaminen.
- energiatilastot
 - o Energiaunionin hallintomalli: vaadittavien tietojen määrä kasvaa ja tuotantoaikataulu kiristyy
 - o kuukausittainen raakaöljytiedonkeruu
 - o energiatilastoasetus: teollisuuden energian käyttö -tilastoinnissa vaadittava toimialatarkkuus kasvaa, palvelualojen energian käytön tilastoinnin uudistaminen edellyttää uusia lähdeaineistoja, ennakkolliset energiataseet
- julkinen talous
 - o julkisen talouden raportoinnin laajennus neljännesvuosittaiseksi koronatoimien myötä
 - o ED-raportoinnin laajennus: EU:n Elpymis- ja palautumistukivälineen perustamisen jälkeen (regulaatio (EU) 2021/241) sitä kautta kulkevat rahavirrat tulee kirjata uuteen lisäkyselytauluun
- toimialaluokitusuudistus
 - o toimialaluokitusuudistus, tarvittava työpanos ja työn ajoitus on arvioitu edellisen toimialaluokitusuudistuksen mukaisesta (TOL2008), ajoitus täsmentynyt vuoden takaisesta
- muut
 - o omistusasumisen lisääminen yhdenmukaistettuun kuluttajahintaindeksiin sekä muiden OOHPI/HPI indikaattoreiden kehittäminen
 - o YK:n coicop-luokituksen käyttöönotto hintaindekseissä
 - o Labour market statistics collected from businesses: laajentaa palkkarakenne- ja työvoimakustannustilastointia pienillä yrityksillä. Lisänä myös Gender py gap -indikaattorin tuottaminen (asetus ei vielä voimassa)
 - o EAA, maatalouden taloustitit tulevat pakollisiksi
 - o uusi väestötilastoja koskeva kehysasetus ESOP (asetus valmisteilla, tavoite hyväksymiselle 2024)
 - o toimitilaindikaattorit (CPPI ja laajennukset, commercial property price index): rahoitetaan grant-rahoituksella 2019–2021
 - o matkailutilastoasetus: suomalaisten matkailu -tilaston päivämatkajien raportoinnin laajennus kotimaan päivämatkoihin (3 vuoden välein raportoitavat tiedot)

Tilastotuotannon kansalliset lisätarpeet

Tilastojen rahoitustarve, 1 000 e

1 000 €	2023	2024	2025	2026
Varhaiskasvatuksen tilastointi: Vardan käyttöönotto	30	30	30	30
Kiinteistöjä koskevan tilastoinnin kehittäminen	70	70	70	70
Varallisuustilastointi	70	70	70	70
Arvonlisäpohjaisen ulkomaankauppatilaston tuotanto	70	70	70	70
Tieliikenneonnettomuustilaston kehittäminen	70	70	70	35
Stokastisen väestöennusteen toteuttaminen	300	150	150	150
Positiivinen luottorekisteri	35	105	35	0
Yhteensä	645	565	495	425

Varhaiskasvatuksen tilastointi

Tilastokeskus on sopinut OKM:n ja OPH:n kanssa varhaiskasvatustilastojen tuotannosta ja varhaiskasvatuksen tietovaranto Vardan tietojen käyttöönotosta. Käyttöönotto alkoi vuonna 2021. Rahoitus vuodelle 2021 on saatu kehyssiirtona. Kehyssiirtoa esitetään myös tuleville vuosille pysyväksi ratkaisuksi. (8.10.2021 mennessä vuosien 2023–2026 rahoituksen euromäärästä ei ole vielä saatu päätöstä OKM:ltä).

Kiinteistöjä koskevan tilastoinnin kehittäminen

Hallitusohjelman mukaan Suomeen luodaan rakennetun ympäristön valtakunnallinen digitaalinen rekisteri ja tietoaalusta, joihin maankäyttöä ja rakentamista koskevat päätökset ja prosessit tukeutuvat. Tarkoituksena on kehittää kiinteistöjä koskevaa tilastointia hallitusohjelman mukaisesti ottaen huomioon myös kansainväliset suositukset.

Varallisuustilastointi

Varallisuustilastointia on haluttu laajentaa erällä erilliserillä, kuten perinnät ja lahjat sekä pörssiosakkeet. Tämän on arvioitu lisäävän työpanosta keskimäärin noin yhdellä henkilötyövuodella vuodessa. Varallisuustilastointi on tehty pääsääntöisesti kolmen vuoden välein. Jos koko varallisuustilasto tulisi tehdä nykyistä tiheämmin, tarvittaisiin huomattavasti enemmän lisäresursseja.

Arvonlisäpohjainen ulkomaankauppatilasto

Tilastokeskus on yhdessä OECD:n kanssa kehittänyt arvonlisäpohjaisen ulkomaankaupan tilastointia OECD:n ja WTO:n luomaan Trade in Value Added-kehikkoon (TiVA) perustuen. Yhteistyössä on panostettu tietojen tuottamiseen aiempaa lyhyemmällä aikaviiveellä sekä aiempaa tarkemmalla tasolla. Kehitystyön tuloksena syntyy entistä tarkempi kuva suomalaisten yritysten integroitumisesta globaaleihin arvoketjuihin sekä integroitumisasteen vaikutuksista esimerkiksi työvoimaan ja tulojen jakautumiseen taloudessa. Arvonlisäpohjaisia ulkomaankauppatietoja on tuotettu kokeellisena tilastona. Rahoitusta tarvitaan, jotta tilasto on mahdollista saada säännölliseen tuotantoon.

Tieliikenneonnettomuustilasto

Tilastokeskus rooli tieliikenteen onnettomuustilastointiin liittyvässä tietohuollossa on merkittävä LVM:n liikenneturvallisuusstrategialuonnoksen mukaan.

Muutostarpeita tieliikenneonnettomuustilastolle aiheuttavat aineistolähteiden muutokset (poliisin aineistomuutokset), toimintaympäristön muutokset, kuten uudet liikkumismuodot sekä tietojärjestelmän vanheneminen.

Stokastinen väestöennuste

Väestöennuste toteutetaan tällä hetkellä joka kolmas vuosi deterministisenä alueittaisena väestöennusteena. Väestöön liittyvän tietopohjan ja yhteiskunnallisen tilannekuvan parantamiseksi Tilastokeskuksen tavoitteena on kehittää nykyisen väestöennusteen rinnalle ns. stokastinen väestöennuste, joka on tuotettavissa vuosittain. Väestöennusteen kehittäminen aloitetaan vuonna 2023 ja ensimmäinen stokastinen väestöennuste toteutetaan vuonna 2024. Tilastokeskus hakee kehittämisvaiheenrahoitukseen 0,3 miljoonaa euroa ja tämän jälkeen vuosittaiseen toteutukseen 0,15 miljoonaa euroa. Väestön ikääntyminen ja syntyvyyden lasku vaikuttavat julkisen talouden rahoituspohjaan ja yhteiskunnan rakenteisiin pitkällä aikavälillä merkittäväällä tavalla. Tehtävä liittyy Anna Rotkirchin väestötilastoinnin kehittämisaloitteeseen.

Positiivinen luottotietorekisteri

Positiivinen luottotietorekisteri on merkittävä ja nopea rekisteripohjainen lähde kotitalouksien velkaantumisesta eri mikro- ja makrotilastoihin. Positiivisen luottotietorekisterin tavoitteena on torjua ylivelkaantumista. Rekisteriin pohjautuva tilastotieto ja tutkimusaineistot mahdollistavat tavoitteen toteutumisen seurannan. Tilastokeskus on jo mukana rekisterin määrittelytyössä. Tavoitteena on rakentaa valmiudet ottaa käyttöön tämä uusi aineistolähde tilastotuotannossa sekä tutkijapalveluiden aineistona. Projekti ajoittuu vuosille 2023–2025. Pysyviä menolisäyksiä ei tule.

Liikenteen ja työkoneiden päästölaskenta (siirto muista pääluokista?)

	1 000 €	2023	2024	2025	2026
Päästölaskenta ja sen järjestelmäuudistus		438	166	166	166

VTT on hoitanut liikenteen ja työkoneiden päästöjen ja energiakulutuksen laskentaa (LIPASTO-järjestelmä). Se on tuottanut muun muassa liikenteen ja työkoneiden päästölaskentatiedot kansalliseen kasvihuonekaasujen inventaarioon ja ilman epäpuhtauksien inventaarioihin. VTT lopettaa tietojen tuottamisen niin, että Tilastokeskus saa viimeiset tiedot vuodesta 2021. LVM:n virkamiestyöryhmä on esittänyt, että liikenteen ja työkoneiden energiakäytön sekä kasvihuonekaasujen ja ilman epäpuhtauksien laskemiseksi perustetaan uusi laskentajärjestelmä Tilastokeskukseen. Kehittämisen on tarkoitus ajoittua vuosille 2022–2023. Hankkeen kustannusarvio on yhteensä 945 000 euroa, josta 438 000 euroa ajoittuu vuodelle 2023. Jatkuvan toiminnan lisämenot Tilastokeskukselle on arvioitu 166 000 euroksi vuodessa.

Tiedot ovat välttämättömiä kasvihuonekaasujen inventaarion kannalta. Laskentajärjestelmän on myös tarkoitus mahdollistaa vertailukelpoisten skenaarioiden laskeminen ulkoisille käyttäjille.

Päästö- ja energiatilastojen tuotantojärjestelmä uudistus, Päre

	1 000 €	2023	2024	2025	2026
Päre		2 000	600		

Globalisoituneessa maailmassa ilmastonmuutoksen hillintä on tunnistettu yhdeksi suomalaisen yhteiskuntaan vaikuttavaksi kehityskulkuksi, jolla on suoria vaikutuksia valtiovarainministeriön hallinnonalalla. Ilmastonmuutos on tilastoinnin kannalta monimutkainen kuvauskohde. Ilmiön ajankohtaisuus on konkretisoitunut lisääntyneessä lainsäädännössä, joka laajentaa tilastotuotantoa. Näistä syistä tuotantojärjestelmä uudistus on välttämätön laadukkaan tilastotuotannon varmistamiseksi.

Päästö- ja energiatilastojen käytössä oleva tilastotuotantojärjestelmä ei mahdollista kasvaviin tietovaatimuksiin vastaamista, ilmiön riittävän yhtenevää kuvaamista eikä aineistojen tehokasta käsittelyä ja yhdistämistä. Tuotannon järjestyttämiseksi tarvitaan kattava ja joustava tilastotuotantojärjestelmä ja tietovaranto. Kehitystyön ansiosta on mahdollisuus myös ottaa käyttöön uusia menetelmiä (kuten koneoppiminen), pienentää tiedonkeruurasitetta (Datahub-aineistot), laajentaa tietosisältöä ja tehostaa toimintaa. Tietovaranto parantaa tietojen saatavuutta ja mahdollistaa ilmiöpohjaisen tietojen hyödyntämisen. Järjestelmä on tarkoitus tuottaa niin, että siihen on jatkossa mahdollista kohtuullisen helposti integroida uusien velvoitteiden mukaisia komponentteja.

Päre on Tilastokeskuksen vuoden 2021 tulossopimuksessa priorisoitu kärkihankkeeksi. Rahoitussyistä vuonna 2022 hanketta ei voida jatkaa kärkihankkeena. Sen vuoksi on katsottu välttämättömäksi lykätä kehittämistä vuoteen 2023.

Kansantalouden tilinpidon ja maksutaseen tietojärjestelmä uudistus, KTMT

	1 000 €	2023	2024	2025	2026
KTMT		0	500	2 500	2 500

Nykyisen KTMT-tietojärjestelmän elinkaaren loppu lähenee. On tarpeen aloittaa uuden järjestelmän suunnittelu ennen kuin nykyinen järjestelmä rapautuu liikaa. Nykyisen KTMT-järjestelmän vanhimmat komponentit ovat yli 10-vuotta vanhoja. Uusien osien liittämiset ja muokkaukset ovat tehneet kokonaisuudesta vaikeasti hallittavan kokonaisuuden. Vuosien mittaan on tullut uusia tarpeita, joita ei ole kyetty toteuttamaan nykyiseen järjestelmäkehikkoon. Lisäksi osittain jo toteutuneeksi riskiksi on muodostunut julkaisuaikataulujen pitävyys ja laadun takaaminen.

KTMT-järjestelmän kokonaisuudistus on laaja tehtävä. Hankkeen kokonaisbudjetiksi on arvioitu tässä vaiheessa 9 miljoonaa euroa ja ajoittumiseksi 2024–2028. Hankkeen on tarkoitus alkaa Päre-projektin jälkeen. Lisätietoja taustamuistiossa 2.

Tilastotuotannon teknologia-alustan uudistaminen

	1 000 €	2023	2024	2025	2026
Tilastotuotannon teknologia-alusta		700	1 000	800	500

Tilastotuotannon järjestelmät ovat rakentuneet vuosikymmenten aikana eri tilastojen tarpeista lähtien. Tilastokeskuksessa on käytössä noin 300 tietojärjestelmää, joista suuri osa on elinkaarensa lopussa. Osa on tehty välineillä, joita ei enää tueta (mm. PowerBuilder) tai välineillä, joille ei enää saa rekrytoitua osaajia markkinoilta (mm. SAS). Samaan aikaan tietoturva- ja tietosuojavaatimukset aineistojen käsittelylle ovat kasvaneet merkittävästi. Kaikkien järjestelmien perustana olevat teknologia-alustat tulee uudistaa, jotta virasto voi toteuttaa lainmukaista tehtävänsä jatkossakin.

Työn tavoitteena on tilastotuotannon automaatioasteen ja työn tuottavuuden nostaminen, data science/AI-välineiden laaja käyttöönotto tuotannossa, open source-välineiden laajempi käyttöönotto, pilvialustojen laajamittainen käyttöönotto sekä nykyaikaisten tietoturva-/tietosuojakontrollien käyttöönotto tuotannossa.

Uudistus on kokonaiskustannuksiltaan arviolta 3 miljoonaa euroa vuosina 2023–2026. Pilvialustojen käyttöönoton myötä tavoitteena on hillitä ICT-menojen kasvua. Vuodesta 2024 lähtien kaikki uudet tilastotuotannon järjestelmät rakennetaan tämän alustan toimintojen varaan.

Yritys- ja suhdannetilastojärjestelmien uudistus

	1 000 €	2023	2024	2025	2026
Yritys- ja suhdannetilastojärjestelmät		700	1 300	1 500	1 000

YTY-yritystilastojärjestelmä on yli 10 vuotta vanha, ja kipeästi uudistuksen tarpeessa. Järjestelmän on teknisesti vanhentunut, eikä selviä kunnolla lisääntyneistä datamääristä. Keskeiset kehittäjät ovat lähteneet talosta. Kansantalouden tilipidon järjestelmä uudistus edellyttää myös yritystieto-järjestelmän uudistamista.

Myös tähän liittyvä suhdannetilastojärjestelmän uudistus tarvitaan. Suhdannetilastojärjestelmästä tuotetaan useita keskeisiä Tilastokeskuksen indeksejä, kuten kuluttajahintaindeksi, rakennuskustannusindeksi, jne.

Uudistuksen kustannukset tarkastelukaudella ovat 2 miljoonaa euroa, vuodesta 2024 lähtien. Järjestelmä tullaan rakentamaan uudistetun teknologia-alustan päälle.

Sote-uudistuksen vaikutukset tilastointiin Tilastokeskuksessa (ml. avoin data)

Sote-uudistus vaikuttaa tilastointiin kolmella tavalla. Ensinnäkin perustilastointiin tulee uudistuksen seurauksena välttämättömiä muutoksia. Toisaalta tarvitaan uutta tilastotuotantoa, kuten aluevaalitulasto. Ja kolmas osa-alue on aluetietojen saatavuuden varmistaminen. Tarkoituksena on avata alueittaista tietoa niin, että alueelliset toimijat saavat maksutta tiedot, jotka nyt ovat maksullisia. Tavoitteena on tietojen hyödyntämisen lisääminen. Tilastokeskus teki 19.8.2021 tarkennetun esityksen rahoitustarpeesta (taustamuistio)

Rahoitusta on toistaiseksi myönnetty 1,770 miljoonaa vuodelle 2022. Summa ei kata datan avaamista. Tilastokeskus esittää kehusehdotuksessa rahoitusta seuraavasti:

	1 000 €	2023	2024	2025	2026
Esitys 19.8.2021 (ks.liite 1)		2 250	1 585	1 470	
jatkuva tuotanto 2026–					1 300

Tutkijapalveluiden maksullisen toiminnan hintatuki

1 000 €	2023	2024	2025	2026
Tutkijapalveluiden hintatuki	700	700	700	700

Tilastokeskuksen tutkijapalvelutoiminnon etäkäyttöpalvelu tutkijoille on maksullista toimintaa. Menot ovat kasvaneet tuloja nopeammin, joten kustannusvastaavuus on heikentynyt. Jotta hinnat voidaan pitää tutkijoille mahdollisimman kohtuullisina, Tilastokeskus on esittänyt hintatukea (taustamuistio 3).

Tilastolain uudistamisen yhteydessä on selvitettävä mahdollisuutta tarkentaa maksullisen ja maksuttoman toiminnan rajaa. Hintatuen sijasta lisärahoitus voi kohdentua myös kehysrahoitteisena tehtävään osaan tutkijapalveluiden toimintaa.

Tilastokeskuksella on käynnissä valtioneuvoston kanslian kanssa neuvottelut tutkijapalveluiden datahuoneen avaamisesta. Tämä olisi maksullinen toiminto.

Taustamuistio 1: Tilastokeskuksen rahoitusesitys sote-uudistuksen vaikutuksista tilastointiin Tilastokeskuksessa 19.8.2021

Tarkennettu rahoitusesitys: Sote-uudistuksen vaikutukset tilastointiin Tilastokeskuksessa

Tilastokeskus esittää rahoitusta vuosille 2021–2025 sote-uudistuksen perusteella seuraavasti:

	2021	2022	2023	2024	2025
Yhteensä, 1000 euroa	550	3 270	2 250	1 585	1 470

Esityksen tarkempi erittely on esitetty liitteessä 1.

Markus Sovala
Pääjohtaja

Pasi Henriksson
Ylijohtaja

Taustamuistio: Liite 1

Tarkennettu rahoitusesitys: sote-uudistuksen vaikutukset tilastointiin Tilastokeskuksessa¹

Tarkennukset 10/2020 toimitettuun rahoitusesitykseen verrattuna:

Tähän esitykseen on lisätty väliaikaishallinnon tiedonkeruuta ja tilastointia koskevat lisätyöt (kohta 5). Lisäksi sote-uudistuksen aikataulun siirtymisen vuoksi on tarkastettu vuosien 2021–2024 rahoitustarpeiden ajoituksia tarvittavilta osin. Edelliseen rahoitusesitykseen verrattuna lisäkustannuksia on arvioitu aiheutuvan 125 000 euroa väliaikaishallinnon tiedonkeruusta ja tilastoinnista.

Tilastokeskus esittää rahoitusta vuosille 2021–2025 sote-uudistuksen perusteella seuraavasti:

Tehtävä, 1000 euroa	2021	2022	2023	2024	2025
1. Sote-uudistuksen tilastointivaikutusten koordinointi	35	130	70	35	-
2. Hyvinvointialueiden taloustietojen vastaanotto ja käsittely	55	350	120	55	-
3. Kansantalouden tilinpito					
- kehittäminen	55	385	70	-	-
- jatkuva tuotanto	35	105	100	100	100
4. Muutokset luokituksiin, sektoriluokitus	20	60	-	-	-
5. Väliaikaishallinnon tiedonkeruu ja tilastointi	20	65	40	-	-
6. Yritystietovarannon muutokset ja hyvinvointialueita koskevat tiedonkeruut	0	0	0	0	0
-kehittäminen	65	215	-	-	-
- jatkuva tuotanto	0	0	70	70	70
7. Palkkatilastot (ml. ansiotaso- ja työvoimakustannusindeksit)					
- kehittäminen	10	170	-	-	-
- jatkuva tuotanto	0	70	40	40	40
8. Aluevaalitulasto	40	40	-	-	-
9. Julkisyhteisöjen toimipaikka- ja henkilöstötietojen julkaiseminen	-	20	-	-	-
10. Aluetietojen saatavuuden varmistaminen	0	0	0	0	0
- kehittäminen	150	1 500	550	200	200
- jatkuva tuotanto	0	0	1 050	1 050	1 050
11. Sote-uudistuksesta johtuva muu tilastoihin liittyvä lisätyö	45	130	130	25	-
12. ICT-infrastruktuuri	20	30	10	10	10
Yhteensä	550	3 270	2 250	1 585	1 470

Perustelut:

Julkista sektoria koskevat EU-säädökset asettavat tiukkoja vaatimuksia tilastoinnille. Sote-uudistuksen seurauksena tilastotuotantoa on uudistettava, jotta muutokset otetaan täysimääräisesti huomioon. Sote-uudistus aiheuttaa Tilastokeskukselle runsaasti lisätyötä. Osa kuluista jää pysyviksi.

Kulut muodostuvat suurimmaksi osaksi palkoista. Laskennassa on huomioitu kokonaistyöajan palkat sivukuluineen (65 000 €/htv). Erityisesti IT-tehtävien osalta tullaan hyödyntämään myös ostopalveluja.

Vuodesta 2024 lähtien ehdotetaan 1,25 milj. euron vuotuista kompensatiota pysyviin kustannuksiin avoimena datana julkaistaviin tietoihin liittyen.

¹ Muistio lähetty VM:öön 19.8.2021, Dnro TK/276/02.00.00/2020

Tehtäväkohtainen erittely:

1. Sote-uudistuksen tilastointivaikutusten koordinointi

Tiedossa oleviin sote-uudistuksen vaikutuksiin varautumiseksi Tilastokeskus toteuttaa 2021 - 2024 kehittämishankkeen, johon kuuluu useita projekteja. Koordinointi-projektin tehtävänä on huolehtia kehittämisen yhtenäisyydestä, eri tehtävien yhteensovittamisesta sekä viestinnästä ja yleisen tason sidosryhmäyhteistyöstä.

2. Hyvinvointialueiden taloustietojen vastaanotto ja käsittely

Valtiokonttori kerää vuodesta 2023 alkaen myös hyvinvointialueita koskevia taloustietoja tietopalveluunsa, johon kunnat raportoivat taloustietojensa XBRL-muodossa vuodesta 2021 alkaen. Hyvinvointialueita koskevat tiedot ovat tärkeä lähdeaineisto kansantalouden tilinpidon julkisyhteisöjä koskevassa laadinnassa sekä julkisyhteisöjen alijäämä- ja velkaraportoinnissa. Tietoja käytetään myös mm. julkisten menojen hintaindeksin laadinnassa. Hyvinvointialueiden tiedonkeruun suunnitteluvaiheessa Tilastokeskuksen tulee varmistaa, että kaikki tilastotuotannon kannalta tarpeellinen tieto kerätään ja, että voidaan taata asiakkaille laadukkaat tiedot hyvinvointialueiden taloudellisesta toiminnasta. Tilastokeskuksen kuntien taloustietoja koskevaa tietovarantoa tulee laajentaa hyvinvointialueiden tiedon vastaanottoon ja validointiin.

3. Kansantalouden tilinpito

Sote-uudistuksella on merkittävä vaikutus kansantalouden tilinpidossa julkisen talouden tilastointiin sekä alijäämä- ja velkatietojen raportointiin. Uudistus aiheuttaa merkittäviä muutoksia lähdetilastoihin, laadinta- ja työprosesseihin, julkistuksiin sekä tietojärjestelmään lähes kaikissa kansantalouden tilinpidon osissa. Toimenpiteitä vaativat mm. sektoriluokituksen uudistus, uudet organisaatiot, lähdeaineistomuutokset ja uudet lähdeaineistot sekä uuden laskentatason käyttöönotto laadinnassa sekä julkistuksissa. Uuden aluetason lisääminen tietovarantoihin tuo pysyviä lisätehtäviä kansantalouden tilinpidon laadintaan ja julkistamiseen liittyen. Nämä tulee huomioida kansantalouden tilinpidon tuotannossa jo vuodesta 2021 alkaen, kun väliaikaishallinto aloittaa toimintansa.

4. Muutokset luokituksiin, sektoriluokitus

Hyvinvointialueiden perustaminen tulee edellyttämään uuden luokitustason perustamista sektoriluokitukseen. Sektoriluokituksen uudistaminen edellyttää yhteistyötä muiden viranomaisten kanssa, uuden sektoriluokituspäätöksen valmistelua, uuden luokituksen suunnittelua, käsikirjan päivittämistä sekä luokituksen päivittämistä kansalliseen käyttöön mm. TK:n verkkosivuille.

5. Väliaikaishallinnon tiedonkeruu (VATE-raportointi)

Valtion viranomaiset tarvitsevat väliaikaishallinnoilta taloustietoa seurannan ja päätöksenteon tueksi. VM on esittänyt, että Tilastokeskus keräisi väliaikaishallinnoilta taloustietoja. Tiedot kerättäisiin web-lomakkeella, joka pohjautuu Tilastokeskuksen toteuttamaan kuntien ja kuntayhtymien

tilinpäätöstietoja koskevaan tiedonkeruuseen. Tiedonkeruu toteutettaisiin vuoden 2021 osalta vuositiedonkeruuna ja vuoden 2022 osalta kerättäisiin tiedot sekä neljännesvuosittain (mahdollisesti supistetulla sisällöllä) että vuositasolla. Täsmällinen tiedonkeruun tietosisältö tullaan määrittelemään syksyn 2021 aikana. Tämä rahoitushakemuksen oletuksena on, että tietosisältö muistuttaa hyvin läheisesti Tilastokeskuksen kuntien ja kuntayhtymien tilinpäätöstietoja koskevaa tiedonkeruuta.

6. Yritystietovarannon muutokset ja hyvinvointialueita koskevat tiedonkeruut

YTY-yritystietovarannossa sote-uudistus aiheuttaa suuria päivitys- ja muutostarpeita. Näitä aiheuttavat erityisesti hyvinvointialueiden ja -konsernien sekä niiden yksiköiden - kuten toimipaikkojen - lisäämisestä aiheutuvat muutokset tietovarantoon, tietovarannon käsitelmalliin, sovelluksiin ja luokituksiin sekä muutokset kuntien toimipaikoissa. Lisäksi pitää suunnitella, perustaa ja ylläpitää sote-alueille kohdennetut tiedonkeruut, jotta näiltä saadaan kerättyä yritysrekisterin tarvitsema tietosisältö (mm. toimipaikka- ja konsernirakenne) niiltä osin, kuin sitä ei luotettavasti saada hallinnollisista lähteistä. Tavoitteena on myös sujuvoittaa uudistuvaa hallinnollisten aineistojen vastaanottoa ja käsittelyä. Uudet tiedonkeruut on tarkoitus integroida YTY-yritystietovarantoon. Tilastokeskukselle aiheutuu pysyviä lisätehtäviä hyvinvointialueiden tiedonkeruuseen ja käsittelyyn liittyen.

7. Palkkatilastot (ml. ansiotaso- ja työvoimakustannusindeksit)

Sote-uudistuksen myötä Suomen työmarkkinoille syntyy uusi työnantajasektori. Tämä muutos vaikuttaa palkka-, ansiotaso- ja työvoimakustannustilastoissa koko tuotantoprosessiin, tietojen keräämisestä tietojen julkaisemiseen. Uusia kehittämistehtäviä syntyy muun muassa hyvinvointialueille siirtyvän henkilöstön työehtosopimusten selvittämisestä sekä suorien tiedonkeruiden suunnittelusta ja perustamisesta. Lisäksi Tilastokeskuksessa tulee tehdä muutoksia tilastojen tuotantotietojärjestelmiin sekä perustaa uusi alueellinen palkkatilasto. Muiden palkkatilastojen osalta muutos näkyy erityisesti kuntasektorin palkkatilastossa henkilöstön vähenemisenä, mutta myös palkkarakennetilastossa, jonka julkaisu tapahtuu sektorikohtaisten palkkatietojen julkaisun jälkeen. Tietojen lisääminen tietovarantoihin tuo pysyviä lisätehtäviä Tilastokeskukselle palkka-, ansiotaso- ja työvoimakustannustilastointiin liittyen.

Koska sote-uudistus aiheuttaa muutoksia myös alueluokituksiin, tulee uudistus näkymään kaikissa aluetietoja sisältävissä tilastoissamme. Palkka- ja työvoimakustannustilastojen taustalla on EU-lainsäädäntöä, minkä vuoksi sote-uudistuksen tuomat muutokset eivät saa vaikuttaa tilaston viivästymiseen, vaan tiedot tulee toimittaa Eurostatille annettujen aikataulujen määrittämässä rajoissa.

8. Aluevaalitulasto

Perustetaan aluevaalitulasto. Lisätehtäviä aiheuttavat vaalien sisältöön liittyvä selvitys- ja määrittelytyö sekä uuden tuotantojärjestelmän rakentaminen. Kehittämisvaiheen jälkeen tilaston tuotantovastuu ja ylläpito sekä tietopalvelu siirtyvät osaksi normaalia tilastotuotantoprosessia.

9. Julkisyhteisöjen julkaisujen kehittäminen

Tällä hetkellä julkisyhteisöjen toimipaikka- ja henkilötiedot julkaistaan osana alueellista yritystoimintatilastoa. Tavoitteena on, että jatkossa julkisyhteisöjä koskevat tiedot esitetään johdonmukaisina kokonaisuuksina siten, että käyttäjien on helppo löytää tiedot ja julkistukset palvelevat käyttäjien tarpeita.

10. Aluetietojen saatavuuden varmistaminen

Perustetaan aluetiedon avoimen datan palvelu, joka kokoaa yhteen aluetietoa useista Tilastokeskuksen maksullisista ja maksuttomista palveluista (13 eri palvelua). Esitys kattaa uuden palvelun rakentamisen kustannukset sekä tarvittavan vuosittaisen kompensaaion, joka sisältää avoimeksi dataksi avattavan tietosisällön tuottamiseen, järjestelmän ylläpidon sekä määrävuosittaisen uudistamisen. Tässä esitetty rahoitus ei vastaa suuruudeltaan kaikkea tuloa, joka vastaavista palveluista on saatu vuosittain, koska rahoitusarvion perustana on palveluiden ylläpidon aiheuttamat investointi- ja ylläpitokustannukset, ei maksullisen toiminnan tulomenetykset. Palvelun myötä laajentuva avoimen datan tarjonta pienentää jatkossa ratkaisevasti esim. kuntien ja muiden aluetason toimijoiden tiedon hankkimisesta aiheutuvia kustannuksia, lisää tietojen käyttöä ja mahdollistaa paremmin uusien tietoon perustuvien palveluiden rakentamisen.

Selvitysmies Kalle Määttä esitti raportissaan (Selvitys rekisteri- ja tilastotoimen tietojen käytön järjestämiseksi asiakastarpeita vastaavaksi, Valtioneuvostonjulkaisu – 2019:38) luvussa 6.3: ”Tiedon paremman hyödynnettävyyden näkökulmasta olisi harkittava, että merkittävä osa maksullisesta aineistosta muutettaisiin avoimen rajapinnan kautta jaettavaksi tiedoksi, joka rahoitettaisiin valtion kehysrahoituksella tai muulla rahoitusmallilla, joka kompensoisi poistuvan tulorahoituksen Tilastokeskuksen budjettiin.”

Tavoitteena on, että Tilastokeskuksen aluetietopalvelut muodostavat tulevaisuudessa eri käyttäjäryhmien tarpeita vastaavan selkeän palvelukokonaisuuden, joka on kustannustehokkaasti ylläpidettävissä. Samassa yhteydessä TK laajentaa avoimen alueellisen datan tarjontaa tietosuoja huomioiden. Tämä tarkoittaa käytännössä, että Tilastokeskus arvioi uudelleen budjettivaroin tuotettavan aluetiedon laajuuden.

11. Sote-uudistuksesta johtuva muu tilastoihin liittyvä lisätyö

Sote-uudistuksesta aiheutuu työtä lähes puolelle Tilastokeskuksen tuottamista tilastoista. Vaikutuksia on myös tietokantapalveluihin ja useisiin tuotteisiin. Työmäärältään pieniä tehtäviä ei ole eritelty erikseen.

12. ICT infrastruktuuri

Sote-uudistus edellyttää Tilastokeskukselta uusien ICT-ympäristöjen rakentamista sekä nykyisten ympäristöjen kapasiteetin kasvattamista. Tästä aiheutuu lisätyötä erityisesti uudistuksen kahtena ensimmäisenä vuotena sekä pysyvä kustannustason nousu tarvittavan kapasiteettipalvelun (Valtori) osalta.

Taustamuistio 2. KTMT 2.0 tietojärjestelmän uudistaminen

Tausta

KTMT on Tilastokeskuksen lippulaiva ja tuottaa yli 80 julkaisua vuosittain. Kansantalouden (KT) tilinpito on tilastojärjestelmä, joka kuvaa Suomen kansantaloutta kokonaisvaltaisesti, järjestelmällisesti ja yksityiskohtaisesti. Maksutasetilasto (MT) kuvaa kansantalouden ulkoista tasapainoa sekä reaali- että rahoitustalouden näkökulmasta. Nämä tilastot auttavat mm. Valtiovarainministeriötä rakentamaan tulevien sukupolvien taloudelle ja hyvinvoinnille vakaata perustaa. KTMT myös toimittaa luotettavaa tilannekuvaa Suomen taloudesta mm. OECD:lle, EKP:lle, IMF:lle ja Eurostatille.

Nykytilanne

KTMT tuottaa tilastoja 66 huippuammattilaisen voimin 10–15 vuotta vanhalla järjestelmällä. Tilastotuotanto ei kuitenkaan ole staattista vaan siihen kohdistuu jatkuvasti muutostarpeita. Tilastojulkaisut halutaan nopeammin ja eri osa-alueiden tietosisällöt yhä yhteensopivammin. Tietosisällön jalostusastetta halutaan nostaa ja esimerkiksi aikasarjauudistukset ovat työmäärältään ja vaikuttavuudeltaan suuria. Lisäksi tilastoalan ammattilaisista on kova kysyntä mm. yksityisellä sektorilla ja he odottavat työvälineidensä olevan alan huippua.

Haasteet

Nykyisen KTMT-tilastotuotannon tuotantokustannukset ja riskit ovat kasvussa vanhan järjestelmän pullonkaulojen vuoksi. Uusien kokonaisuuksien, kuten EDP-laskenta ja satelliittitilit, liittäminen järjestelmään on kallista tai mahdotonta. Talouden uusien ilmiöiden, esim. globalisaation, digitalisaation, hyvinvoinnin ja kestävä kehityksen, kuvaamisen uusiin haasteisiin on vaikea vastata 15 vuotta vanhalla tietojärjestelmällä. Vanha järjestelmä ei myöskään tue automatisointia, koneoppimista tai muitakaan moderneja työkaluja. Tietosisällön laatuhaasteet sekä suurten revisioiden riskit kasvavat, kun tietojärjestelmä ei toimi odotetusti ja suunniteltu tiedon tuotantoprosessi vaarantuu. KTMT-tilastojen käyttäjille tämä näkyy myöhästymisinä, joustamattomuutena ja puutteellisena analysointina.

Nykyisen KTMT-tietojärjestelmän elinkaaren loppu lähenee ja on hyvä aloittaa uuden järjestelmän suunnittelu ja kehittämistyö, ennen kuin nykyinen järjestelmä rapautuu liikaa. Nykyisen KTMT-järjestelmän vanhimmat komponentit ovat yli 10 vuotta vanhoja. Vuosien varrella laadinnasta on tullut paljon kehittämisideoita, joita ei ole kyetty toteuttamaan nykyiseen järjestelmäkehikkoon.

Lisäksi vuosien varrella tehdyt kokonaisuuksien liittämiset ja muokkaukset ovat tehneet kokonaisuudesta vaikeasti hallittavan kokonaisuuden ja riskinä on ollut viime aikoina julkaisuaikataulujen ja laadun pitäminen kunnossa. Uusi järjestelmä on edellytys sille, että pystytään vastaamaan kansantalouden tilinpidon manuaaliuudistuksen tietovaatimukseen muun muassa tietojen tarkkuuden ja yhdisteltävyyden osalta (pohjana YK:n manuaali, [System of National Accounts](#)).

KTMT-järjestelmän kokonaisuudistus tulee olemaan laaja tehtävä. Uudistus tulee koostumaan useista projekteista useiden vuosien (2021–

2028) aikana, ja sen hinta liikkuu miljoonissa euroissa. Uudistusta on hyvä suunnitella ja valmistella kokonaisuutena.

KTMT:n tuottamien tietojen käyttäjiä edustava SKT-ryhmä on osoittanut ymmärtävänsä tilanteen ja tukee Tilastokeskusta uuden järjestelmän suunnittelussa ja rakentamisessa.

Tavoitteet

KTMT 2.0 -hanke tuottaa uuden tilastojärjestelmän KTMT-tilastojen tuotantoon. Uusi järjestelmä mahdollistaa nykyisten tilastojen tuotannon laadukkaammin, luotettavammin ja pienemmillä kustannuksilla uusien ja tehokkaampien menetelmien myötä. Uusi KTMT 2.0 -järjestelmä mahdollistaa myös tehokkaan analysoinnin ja uusiin vaatimuksiin vastaamisen tilastojen käyttäjien tulevien tarpeiden mukaan.

Hankkeen tehtävät

Hankkeen tehtäviin kuuluu

- kansantalouden tilinpidon ja maksutaseen tietojärjestelmien ja tuotantoprosessien uudistaminen
- julkaisujen sisältöjen ja laajuuksien uudelleen suunnittelu ja toteuttaminen
- KTMT-alueen työntekijöiden työnkuvien ja roolien uudelleen suunnittelu

Riskit

Tietojärjestelmän tehokas ja laadukas uudistaminen edellyttää realistisen aikataulun, riittävän rahoituksen sekä selkeän tavoitteen. Näistä selkein riski liittyy rahoitukseen, joka riski edellisissä Tilastokeskuksen järjestelmäkehitysprojekteissa on usein realisoitunut. Tämä on johtanut viiveisiin järjestelmien valmistumisessa, ylimääräisiin kustannuksiin sekä laadullisiin ja määrällisiin puutteisiin. Riittävän rahoituksen varmistaminen on elintärkeä KTMT 2.0 -hankkeen menestykselle.

Mikäli hanketta ei toteuteta niin KTMT-tilastojen käyttäjät eivät lähitulevaisuudessa saa kriittisiä tilastoja sovitussa aikataulussa tai ne ovat puutteellisia ja eivät vastaa uusiin tietotarpeisiin. Tämä vaikuttaa negatiivisesti Suomen talouden ennustamiseen ja taloudelliseen päätöksentekoon mm. Valtiovarainministeriössä.

Rajaukset

Kokonaisuudessa ei uudisteta muiden ilmiöalueiden tietojärjestelmiä tai prosesseja.

Budjetointi (luonnos)

1 000 €	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Tulot		500	2500	2500		
- Kehys 2023–2026		500	2500	2500		
- Muu rahoitus	(500)					
Menot	(500)	500	2500	2500	1500	1000
- Aineet, tarvikkeet ja tavarat						
- Henkilöstömenot						
- Vuokrat						
- Palvelujen ostot		(200)	(1500)	(1500)		
- Matkakulut						
- Muut kulut						
Tilastokeskuksen rahoitusosuus						

Hanke on valmistellut EU:n TSI-rahoitushakemusta (500 000€) vuodelle 2022-2023. Hakemus jätetään 10/2021 ja TSI-projekti alkaa aikaisintaan 5/2022 mikäli 12/2021 saatu päätös on positiivinen. Hankkeen tarkempi budjetti selviää vuoden 2022 aikana.

Taustamuistio 3. Tutkijapalveluiden maksullisen toiminnan hintatuki²

Tilastokeskus
23.9.2021

Esitys: Valtion 2022 talousarvion momentin 28.30.01 päätösosaa muutetaan seuraavasti

Päätösosan ensimmäinen lause muutetaan kuulumaan:

"Momentille myönnetään nettomäärärahaa ~~51 517 000~~ 52 117 000 euroa."

Päätösosan toiseen lauseeseen lisätään uusi kohta 3):

"3) Tutkijapalvelusta perittävien maksujen alentamiseen 600 000 eurolla."

Perustelut

Tilastokeskus on tuottanut tutkimukseen ja tilastollisiin selvityksiin tietoturvallisen käyttöliittymän ja siihen liittyvää lupakäsittelyn erillisenä palveluna (ns. Tutkijapalvelu). Suuri osa palvelun menoista on katettu talousarviorahoituksella ja toimeksiantokohtaiset menot on ollut tavoitteena periä käyttäjiltä käyttömaksuina.

Toiminnon kustannusvastaavuus on heikentynyt menojen noustessa maksutuloja nopeammin ja sen ennakoidaan laskevan v. 2021 alle 60 prosentin. Muun muassa Tieteellisen laskennan keskuksen CSC:n kasvava laskutus sekä tietoturva-vaatimusten (mm. GDPR, toisiolaki) kiristymisen vuoksi toistuvat tietoturva-auditoinnit ja niiden tuomat muutosvaatimukset uhkaavat heikentää kustannusvastaavuutta entisestään v. 2022.

Maksujen korottaminen vastaavasti ei ole mahdollista koska tutkimusrahoitusta myönnettäessä ei ole useinkaan varauduttu riittävässä määrin henkilö- ja yritysaineistojen tietoturvallisen käytön menoihin. Tämä rajoittaa mahdollisuuksia palauttaa kustannusvastaavuus maksuperustelain vaatimalle tasolle nopeasti, sillä tutkimusrahoituksessa usein käytetään edellisinä vuosina myönnettyjä varoja.

Koska poikkeama täydestä kustannusvastaavuudesta on muodostumassa merkittäväksi, voidaan maksuperustelain (1992/150) 7§:n mukaisesti osoittaa tähän määräraha.

Vuoden 2022 osalta tutkijapalvelun 100 prosentin kustannusvastaavuus edellyttäisi noin miljoonan euron korotusta tilastokeskuksen tutkijapalvelusta keräämiin maksutuloihin. Tämä käytännössä melkein kaksinkertaistaisi tutkijapalvelun hinnat, eikä tällainen korotus ole edellä viitatusta syystä mahdollinen.

Tilastokeskus ehdottaa, että palvelusta perittäviä maksuja korotetaan vain noin kolmanneksella, jolloin lisätuloja kertyisi noin 400 000 euroa ja että puuttuva osa katettaisiin talousarvion otettavalla 600 000 euron hintatuella.

Tilastolaki ja Laki tilastokeskuksesta ovat paraikaa uudistettavana ja niihin ollaan sisällyttämässä yksityiskohtaisempia säännöksiä tutkijapalvelusta. Valmisteilla olevien lakiesityksien tultua hyväksytyksi on syytä käydä läpi palvelun tuottamiseen liittyvät menot ja määritellä uudelleen mikä osa niistä on tarkoituksenmukaista kattaa talousarviorahoituksella. Maksullisen toiminnan osalta voidaan silloin linjata millaiseen kustannusvastaavuuteen niissä olisi pidemmällä aikavälillä pyrittävä ja olisiko maksuja edelleen perusteltua alentaa talousarviorahoituksella.

² Esitys lähetty VM:öön 23.9.2021